

Weidevogel- beheer in de Utrechtse Venen

FOTO'S: MAARTEN KOCH

Onder de vleugels van bevlogen beschermers

Bij de lentegeluiden op het platteland hoort het vertrouwde geroep van grutto's en kieviten. Toch worden de weidevogelgeluiden jaarlijks minder. Onder de hoede van de agrarische natuur- en landschapsvereniging De Utrechtse Venen zijn veel boeren in De Venen actief met weidevogelbescherming om het tij te keren. Maar hoe help je weidevogels, en wat levert het ze op?

Ongeveer de helft van alle grutto's die in het voorjaar vanuit Afrika het Europese vasteland aandoet, probeert in ons land zijn jongen groot te brengen. In de jaren zeventig van de vorige eeuw broedden er in Nederland nog ruim 100.000 paartjes grutto's. Eind jaren negentig was dat aantal gehalveerd. De soort staat intussen op de Wereldlijst van Bedreigde Soorten. Behalve de grutto nemen ook kieviten en andere weidevogels in aantal af. Met financiële steun van de overheid spannen boeren, natuurbeheerders en vrijwilligers zich in om dit te veranderen.

Vrijwillig

Agrariër Gert Kool geeft al vanaf het eerste uur de weidevogels op zijn land in de Ronde Venen de ruimte. 'Collega-boeren keken vroeger vreemd op als ik naast mijn dagelijkse werkzaamheden ook weidevogelnesten beschermde.' Toen hij samen met anderen in 1998 de agrarische natuur- en landschapsvereniging De Utrechtse Venen mede oprichtte om weidevogels voor het veengebied te behouden, merkte hij dat de betrokkenheid snel groter werd. Intussen doet ruim de helft van alle boeren in de Utrechtse Venen vrijwillig mee aan weidevogelbeheer. Gert Kool: 'Beheren begint met het vinden van de nesten, vaak niet gemakkelijk. Elk nest markeer ik met een stok; zo weet ik waar ik niet moet maaien. Op plaatsen waar koeien komen plaats ik ijzeren nestbeschermers om de nesten, zodat de eieren niet worden vertrapt.'

Mozaïekbeheer

Alleen maatregelen nemen voor nestbescherming blijkt niet voldoende. Zo hebben jonge grutto's lang gras van ongeveer 18 centimeter nodig om voedsel te zoeken en in te schuilen, het liefst tussen half mei en half juni. Gert Kool en andere boeren leveren daarom voedsaam voorjaarsgras voor hun koeien in voor kuikenland met langer

gras. Zij maaien en beweiden het grasland volgens een mozaïekpatroon met uitgestelde maaidata. Dankzij dit mozaïekbeheer ontstaat er een gevarieerd weidelandschap waarin de kuikens kunnen opgroeien tot vliegvlugge vogels. Joop van Weerdenburg, melkveehouder in de Demmerikse Polder, past ook vol bevlogenheid nest- en mozaïekbeheer toe en behaalt goede resultaten. 'Als het maar even kan, ga ik met mijn dochter op zoek naar nesten en kuikens (zie foto's p 11). Op de trekker, want daaraan zijn de vogels gewend. Ze vliegen dan niet weg, waardoor ik makkelijker de nesten kan ontdekken.' In zijn beginjaar 2001 telde hij nog 23 gruttonesten op zijn land, vorig voorjaar waren dat er 28. En dat terwijl landelijk jaarlijks het aantal broedparen van de grutto met vijf procent achteruit gaat.

Knelpunten

Niet overal in het Utrechtse veenweidegebied gaat het goed, alle inspanningen ten spijt. Weidevogels houden van een rustige open polder waar ze elk jaar feilloos naar terugkeren. Dat wordt een probleem als die polder verdwijnt of verkleint, bijvoorbeeld door de uitbreiding van woonwijken of recreatievoorzieningen. Zelfs het her en der opschieten van bosjes heeft gevolgen. In die bosjes voelen kraaien en roofvogels zich thuis, die wel weg weten met eieren en jonge vogels. Net als vossen. Menig polder heeft intussen een vossenprobleem. Bovendien worden sommige veenweiden intensief gebruikt door grootschalige agrarische bedrijven die meer moeite hebben met de inpasbaarheid van weidevogelbeheer.

Blauw Jantje

De agrarische natuur- en landschapsvereniging ondersteunt ook de zwarte stern, plaatselijk bekend als Blauw Jantje. Deze bijzondere moerasvogel is net als de grutto beschermd. Leen Heems-

kerk, initiatiefnemer van het Project zwarte stern, licht toe: 'Zwarte sterns bouwen hun nesten het liefst in krabbescheervegetaties, op resten van drijvende waterplanten en modderbankjes. Die plekken zijn helaas schaars. Daarom bieden we boeren de mogelijkheid om in geschikte sloten vlotjes uit te leggen, zodat de vogels gemakkelijk een broedplaats vinden. Ook maaien zij de slootkant niet, waardoor de vlotjes minder zichtbaar zijn en de vogels niet worden verstoord. Door tegelijkertijd bloemrijke slootkanten te realiseren, ontstaat een ideale leefomgeving met libellen en andere insecten, die samen met visjes een mooi menu vormen voor de zwarte sterns.' Het project loopt al zo'n 12 jaar. Met veel succes. 'Van 70 broedparen in 1998 zitten we nu op 180 broedparen,' stelt Leen Heemskerk enthousiast. 'Tien procent van de Noordwest-Europese populatie zwarte sterns broedt tegenwoordig in de Utrechtse Venen.'

Gastvrij

Voor het zorgen voor de weidevogels krijgt de boer een vergoeding. In 2010 is er een nieuwe subsidieregeling op komst. Gerard van Zuijlen, aanspreekpunt voor de boeren en veldcoördinator in de Utrechtse Venen, probeert de landelijke subsidieregeling zo goed mogelijk in te passen in de lokale situatie: 'De subsidie is niet langer bedrijfsgericht, maar vooral gebiedsgericht. De Utrechtse Venen is daarvoor verdeeld in zeven

gebieden. Grote uitdaging is om in elk gebied alle goede weidevogelterreinen voor meerdere weidevogels optimaal in te richten. En daarbij ook de financiële haalbaarheid voor de boer als beheerder veilig te stellen.' Voor een goede toekomst voor de weidevogel is meer nodig dan een passende subsidieregeling, een goed weidevogelbeheerplan en de inzet van boeren, natuurverenigingen en vrijwilligers. Ook gemeentebesturen en landinrichters dragen de verantwoordelijkheid naar de weidevogels toe. Gert Kool: 'Eigenlijk is het heel eenvoudig. Een weidevogel vliegt vaak vele honderden kilometers om speciaal in ons land te komen broeden. Daar mag je dan met z'n allen best gastvrij voor zijn.'

